

PRZESTĘPCZOŚĆ PRZECIW DZIEDZICTWU KULTUROWEMU

WYNIKI BADANIA

Warszawa / listopad 2020

Zabytki TO TWOJE
DZIEDZICTWO
nie pozwól niszczyć
reaguj

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Spotlight
research rzucamy nowe światło

Spis treści

01	Informacje o badaniu	slajd 3
02	Podsumowanie wyników	slajd 6
03	Komentarze ekspertów	slajd 9
04	Wyniki badania	slajd 13

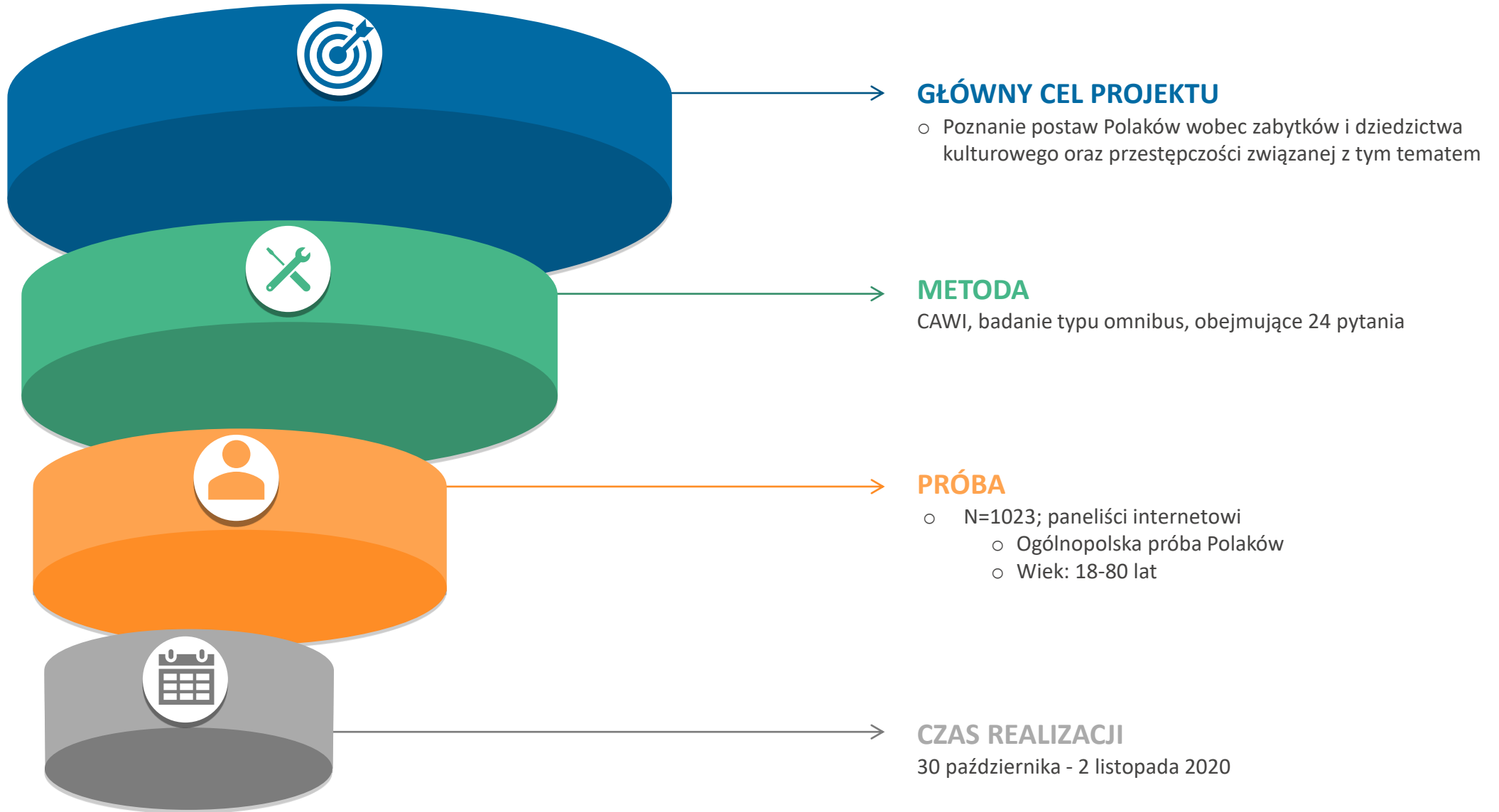

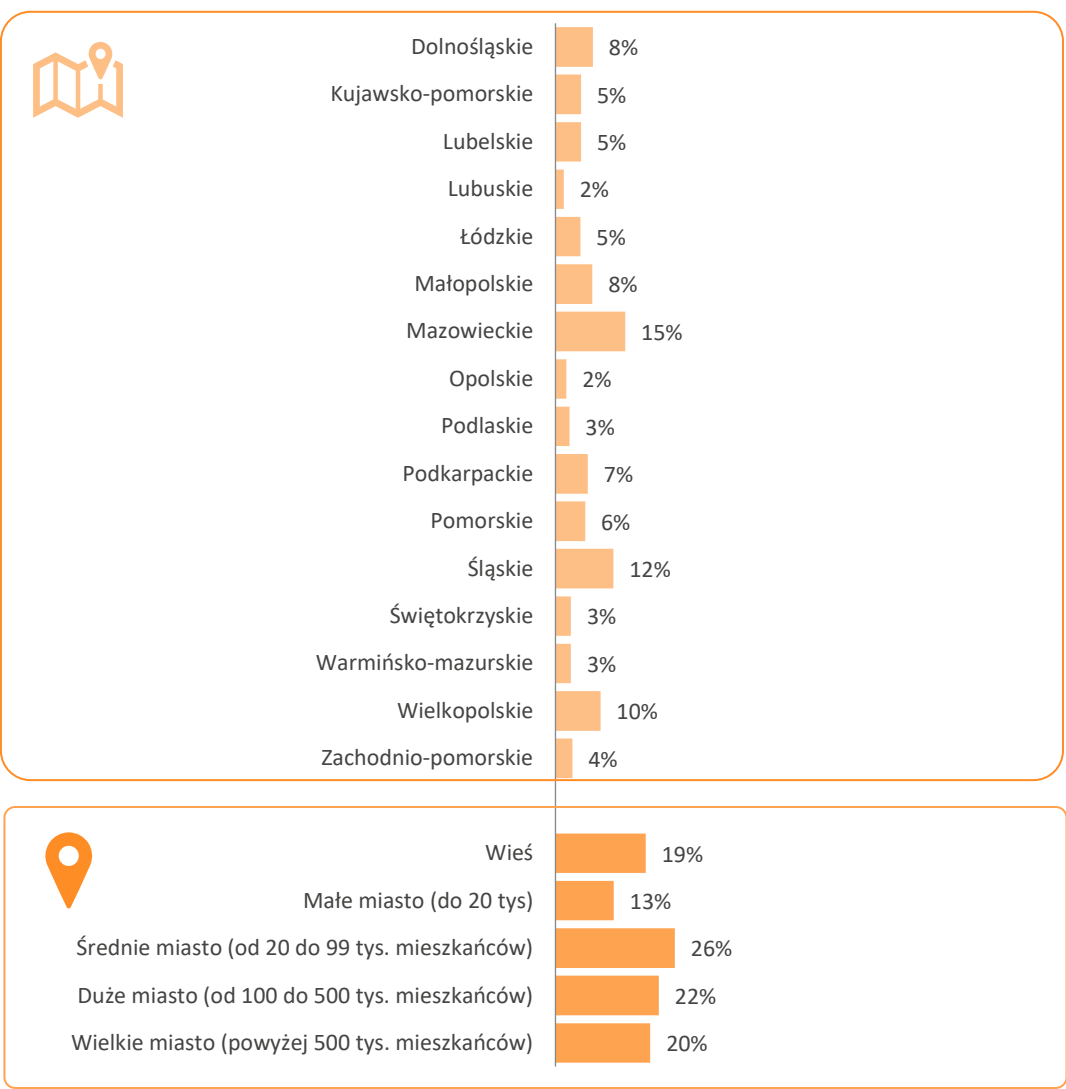
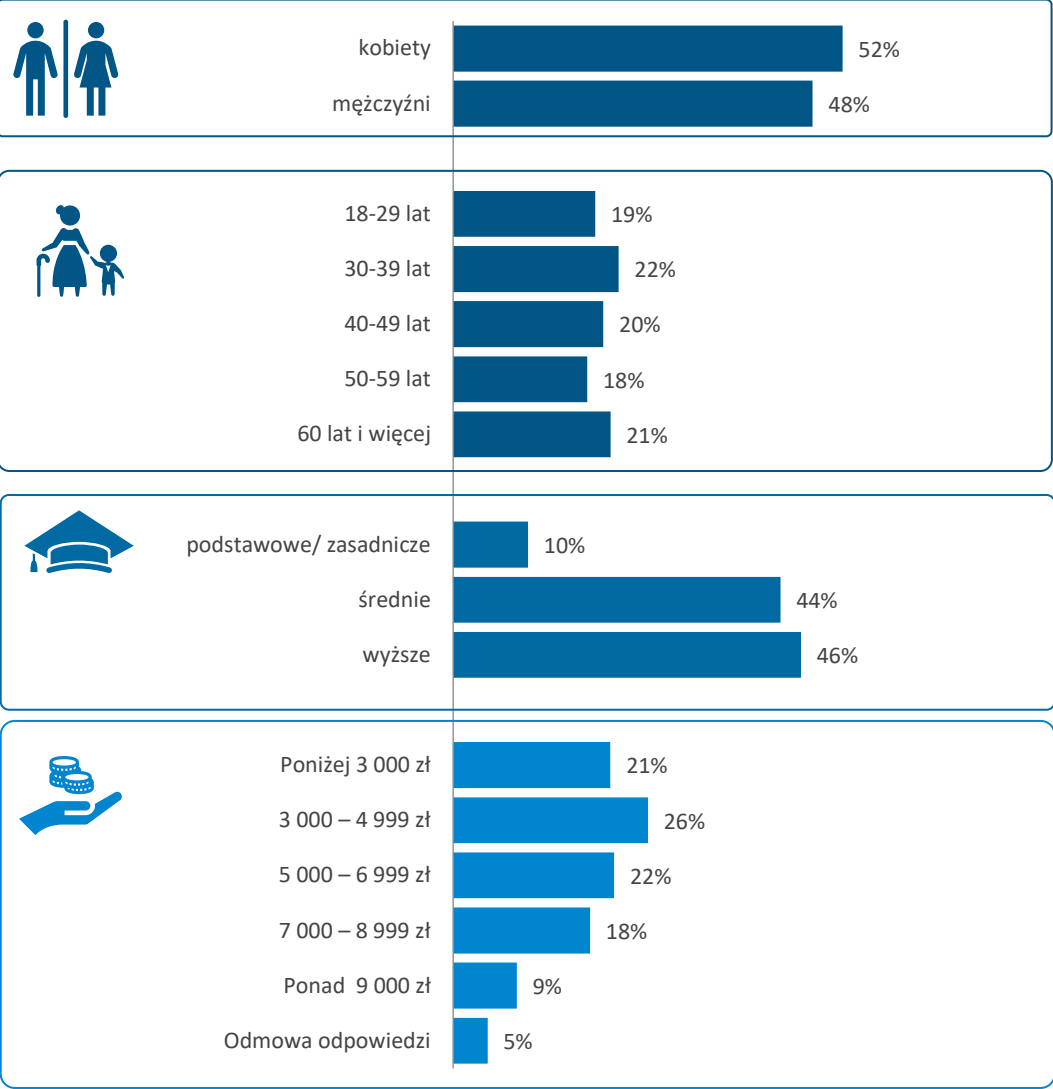
01

Informacje o badaniu

Struktura próby

02

Podsumowanie
wyników badania

- Dla badanych zabytki stanowią przede wszystkim **świadełstwo historii/przeszłości**, coś co ma swoje lata, jest wiekowe i pokazuje naszą przeszłość. Respondenci patrzą na zabytki przez pryzmat budowli. Zapytani o wymienienie zabytków w okolicy podają przede wszystkim okoliczne zamki i pałace oraz budowle sakralne.
- Co **trzeci badany** deklaruje, że zwiedził zabytek w swojej okolicy **w ciągu ostatniego miesiąca**. Przy czym częściej dotyczyło to najmłodszej grupy respondentów. **3/4 badanych zadeklarowała, że zdarzyło się im w przeszłości podróżować**, aby zobaczyć określony zabytek. Podróżowanie w celu zwiedzenia zabytku **skorelowane jest z wykształceniem respondenta**. Im wyższe wykształcenie, tym wyższy odsetek osób podróżujących w celach „poznawczych.”
- **Prawie 40% osób** deklaruje, że są **związani z jakimś zabytkiem**, przy czym częściej dotyczy to **respondentów powyżej 60 roku życia**. Przywiązanie do określonego zabytku wynika przede wszystkim z jego **walorów estetycznych oraz wartości sentymentalnych** w stosunku do niego.
- **Prawie połowa badanych jest w stanie powiedzieć coś o zabytkach w swojej okolicy**, zwłaszcza dotyczy to **osób z wyższym wykształceniem**. Badani, którzy zadeklarowali, że są w stanie powiedzieć coś na temat zabytków w swojej okolicy oprócz tego, **że je wymienili**, potrafią opowiedzieć **o historii budowli/ miejsca oraz podać czas ich powstania**.
- **Prawie 40% badanych czuje się współwłaścicielem zabytków**. Poczucie współwłasności zabytków **rośnie wraz z wiekiem respondentów**. **Nieco ponad 60% respondentów deklaruje, że czują się odpowiedzialni za zabytki**, przy czym to poczucie **wzrasta wraz z wiekiem badanych**. Poza tym najwyższe przywiązanie do zabytków dotyczy **osób z wyższym wykształceniem**.
- **Dla zdecydowanej większości zabytki i ich ochrona są czymś istotnym**. Warto zauważyć, że **wraz z wiekiem wzrasta waga sama zabytków jak i ich ochrony**. Ochrona zabytków jest istotna z racji **na dziedzictwo dla przyszłych pokoleń**, dzięki zabytkom chronimy naszą historię i tradycję przed zapomnieniem. Według badanych zabytki stanowią spuściznę/ dziedzictwo przeszłych pokoleń, o którą powinniśmy dbać, aby zachować je dla potomnych.
- Dla badanych opieka nad zabytkiem przede wszystkim polega na **zapewnieniu warunków do zabezpieczenia i utrzymania zabytku** oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie. Badani patrzą na ochronę zabytków przez pryzmat **zachowania ich bez uszczerbku dla przyszłych pokoleń**.
- Według badanych za ochronę zabytków przede wszystkim odpowiedzialny jest **Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego**. Co czwarta osoba wskazywała siebie jako osobę, która jest odpowiedzialna za zabytki, przy czym w mniejszym stopniu to błędne przeświadczenie dotyczyło osób młodszych.

- Badani wśród przestępstw najczęściej wymieniali **nielegalny wywóz muzealiów oraz niszczenie zabytków/ doprowadzenie ich „do ruiny”**. Według badanych z tym drugim wykroczeniem mamy najczęściej do czynienia w Polsce.
- Zdecydowana większość badanych uważa, że **za niszczenie zabytków sprawca podlega karze grzywny**. Warto zauważyć, że najwyższy odsetek osób deklarujących, że nie ma żadnej kary za niszczenie zabytków odnotowano wśród najstarszych osób.
- Większość badanych **opowiada się za karaniem przestępstw przeciw zabytkom**. Przy czym odsetek zdecydowanych zwolenników karania rośnie wraz z wiekiem respondentów i częściej dotyczy osób z podstawowym/ zasadniczym wykształceniem.
- 2/5 badanych deklaruje, że wie w jaki sposób zareagować na przestępstwo wobec zabytku, przy czym częściej są to osoby starsze w wieku co najmniej 60 lat oraz z wyższym wykształceniem. Według zdecydowanej większości badanych reakcją na przestępstwo wobec zabytku może być **zgłoszenie na policję**. Drugą reakcją jest **zgłoszenie do konserwatora zabytków**. Można powiedzieć, że świadomość zgłoszenia do konserwatora zabytków rośnie wraz z wiekiem respondentów.
- **40% respondentów** deklaruje, że **wie jak może przeciwdziałać przestępstwom wobec zabytków**.

03

Komentarze
ekspertów

PSYCHOLOG

Ważnym czynnikiem kształtującym postawę wobec roli i ważności zabytków jest wiek osób badanych. Jak pokazuje sondaż, wraz z wiekiem rośnie poczucie współwłasności i związanej z tym współodpowiedzialności wobec reliktyw przeszłości. Osoby dojrzałe i starsze mają szerszą perspektywę czasową i większą świadomość konieczności zachowania ciągłości czasowej między pokoleniami jaką dają miejsca historyczne. Włączają siebie w odpowiedzialność za ochronę zabytków, a im starsi (powyżej 60 roku życia) tym bardziej stają się zwolennikami egzekwowania kar od osób, które dopuszczają się przestępstw wobec zabytków. Starsze osoby mogą być wiarygodnymi ambasadorami idei ochrony zabytków.

DR EWA BŁOŃSKA

**PSYCHOŁOŻKA, NIEZALEŻNY KONSULTANT BADAŃ
SPOŁECZNYCH**

Badani „patrząc na zabytki” przez pryzmat budowli wyrażają swoją tęsknotę za czymś stałym i niezmiennym, dlatego tak ważne jest dla nich zabezpieczenie zabytków przed zniszczeniem i doprowadzeniem ich do ruiny. Wyniki badania pokazują, że wysoka deklaracja znaczenia zabytków i ich ochrony nie koniecznie idzie w parze z wiedzą na ich temat, a szczególnie z wiedzą jak je chronić przed przestępstwem. Wiedza na temat zapobiegania przestępstwom to obszar, na którym warto się skupić i edukować społeczeństwo w tym kierunku.

MGR MONIKA KUNIKOWSKA
SOCJOLOŻKA, EKSPERT DS. BADAŃ ILOŚCIOWYCH W
Spotlight RESEARCH

KULTUROZNAWCA

Wyniki badań potwierdzają, że większość wyjazdów turystycznych mieści się w kategorii turystyki kulturowej. Ludzie wyjeżdżają gdzieś po to, by zwiedzić jakiś obiekt i traktują to jako cel podstawowy wyjazdu. Zabytki są świadectwem przeszłości, budują opowieść o historii, przemianach, ważnych wydarzeniach (np. von Rohrscheidt 2016), w związku z czym buduje się wokół nich szlaki kulturowe (np. Gaweł 2011). Zabytki i ich ochrona są elementem strategii rozwoju na poziomie ogólnym (międzynarodowe, krajowe), ale i lokalnym i są wykorzystywane dla budowania kapitału społecznego, strategii zrównoważonego rozwoju (Plebańczyk 2013, 2018). Przywiązanie do zabytków, które prezentują respondenci (zwłaszcza w rozumieniu lokalnym), jest potwierdzeniem na to, że strategia ta się sprawdza.

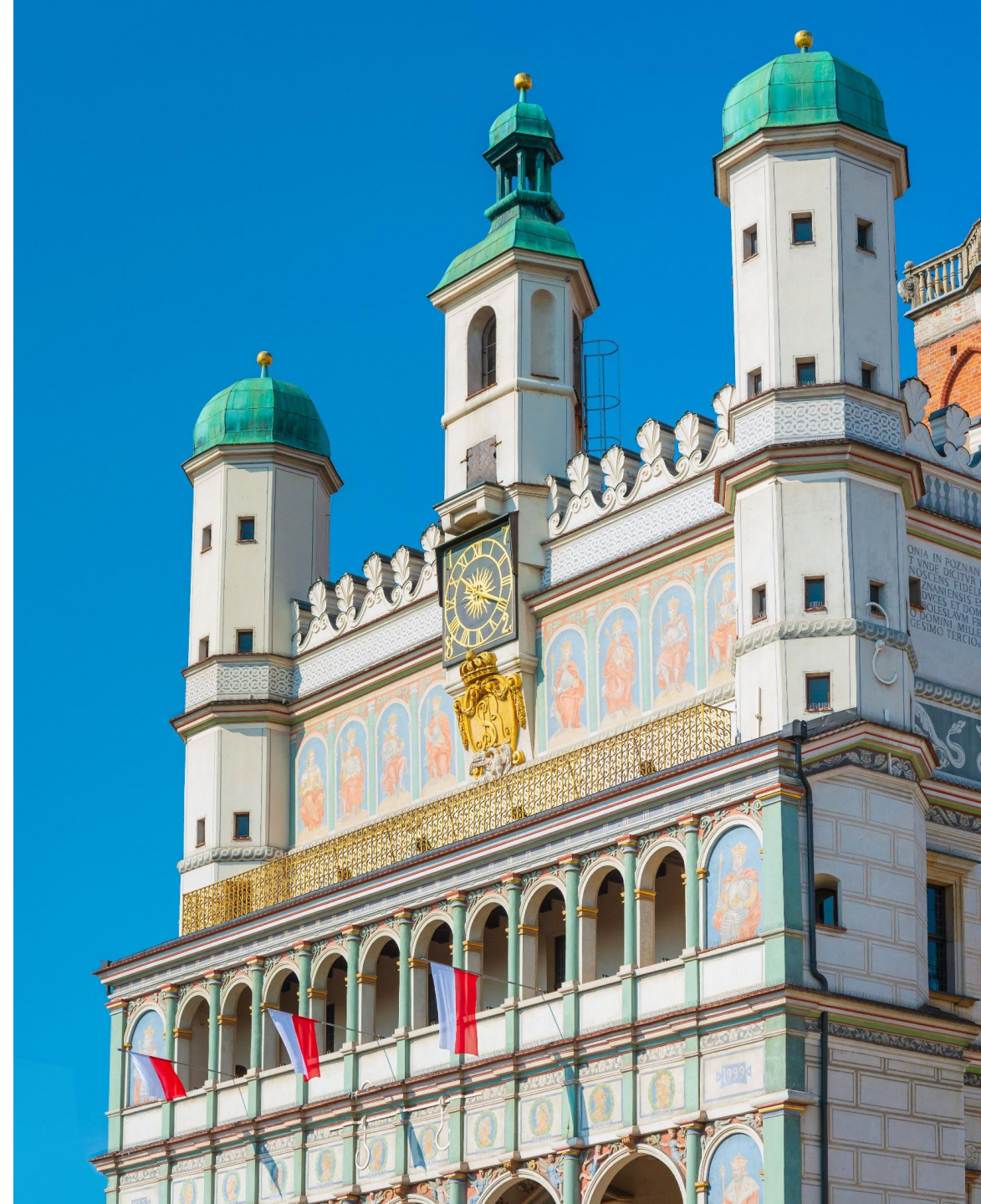
von Rohrscheidt A. M. (2016), Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy. (wyd.3), Poznań: Wydawnictwo KulTour.pl

Gaweł Ł. (2011), Szlaki dziedzictwa kulturowego. Teoria i praktyka zarządzania, Kraków: Wyd. UJ

Plebańczyk K. (2013), Turystyka kulinarna w kontekście zrównoważonego rozwoju w kulturze – perspektywy dla Polski. Vol. 10. Turystyka kulturowa

Plebańczyk K. (2018), *Role kultury we współczesnych strategiach rozwoju zrównoważonego*, „Studia Ekonomiczne”, numer 376.

**DR KATARZYNA PLABAŃCZYK, UNIWERSYTET
JAGIELLOŃSKI W KRAKOWIE, WZiKS, PRACOWNIK
NAUKOWO-DYDAKTYCZNY ZESPOŁU NAUK O KULTURZE**

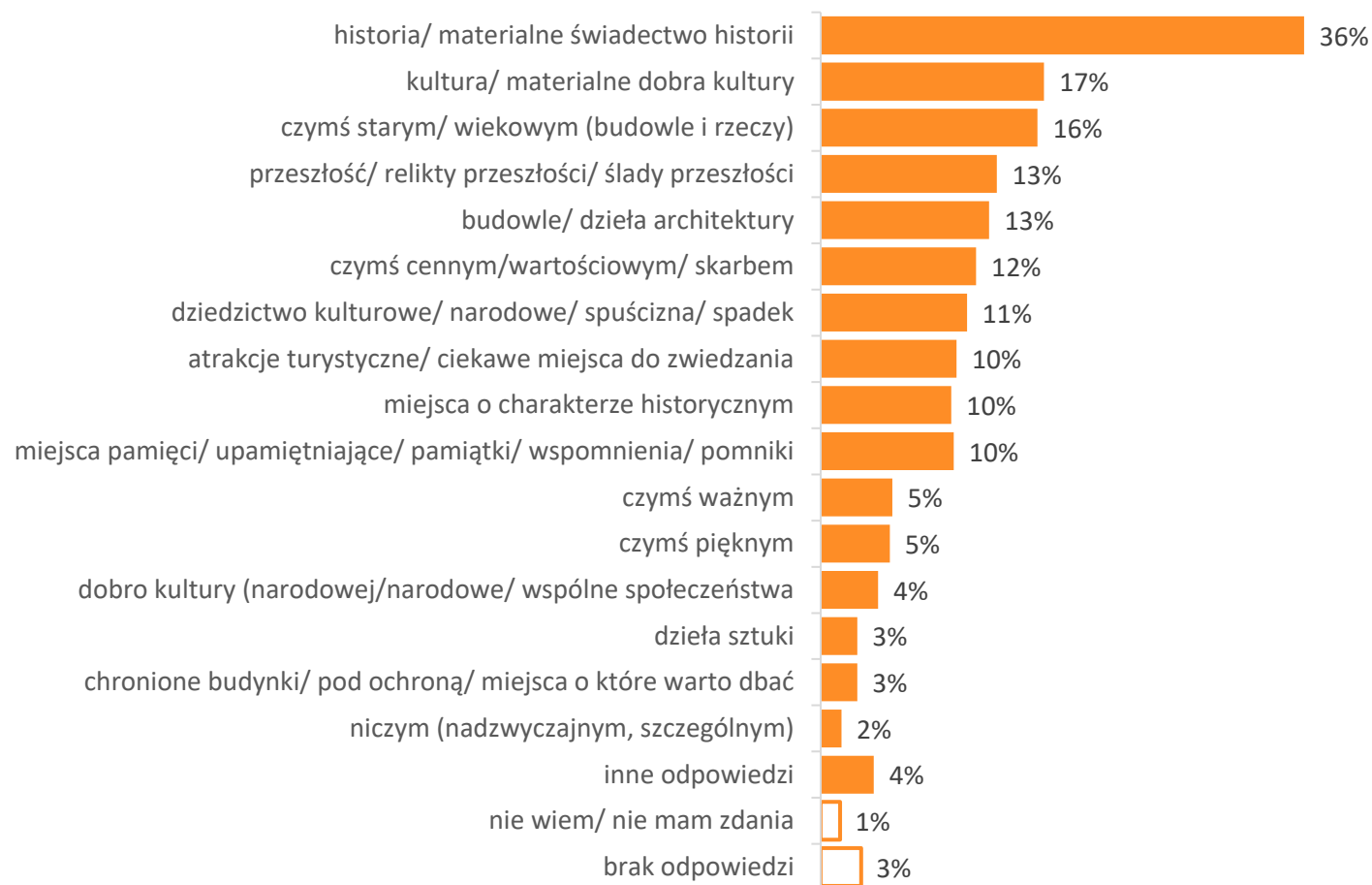
04
Wyniki

Dla badanych zabytki stanowią przede wszystkim świadectwo historii/ przeszłości, są czymś, co ma swoje lata, jest wiekowe i pokazuje naszą przeszłość. Respondenci patrzą na zabytki przez pryzmat budowli.

CZYM SĄ ZABYTKI

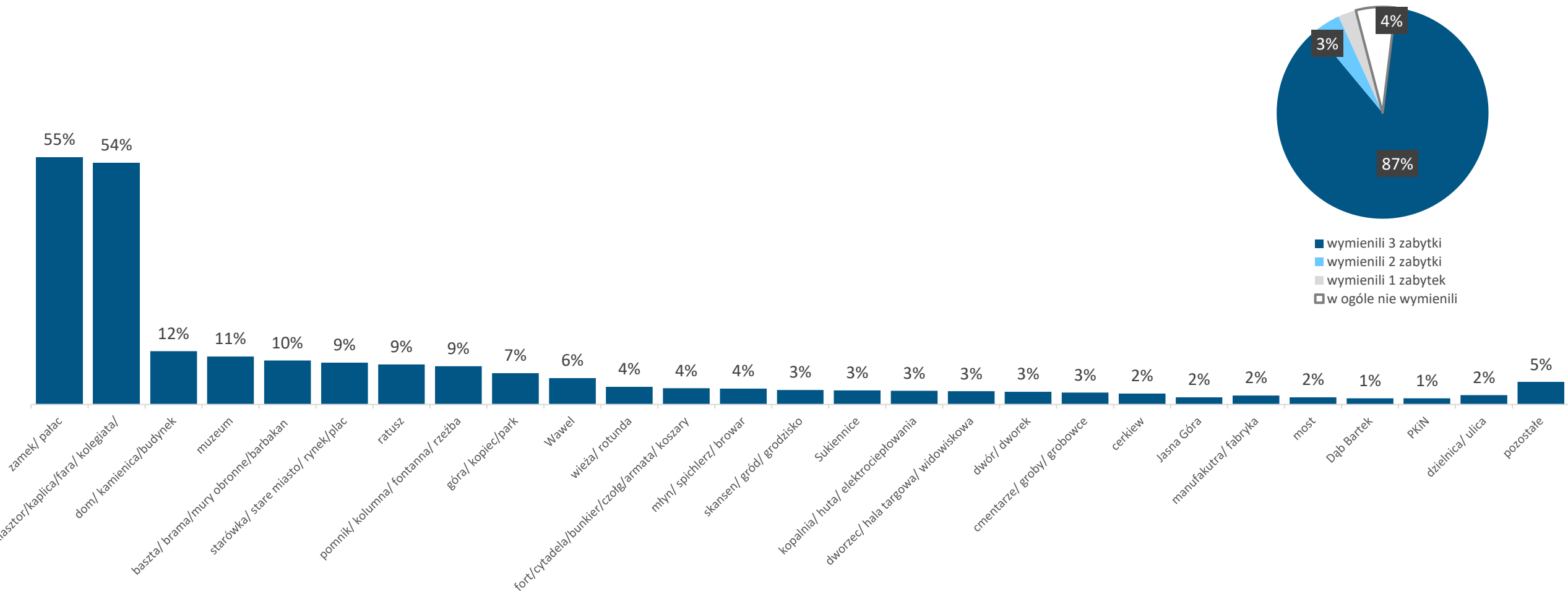
Czym są dla Ciebie zabytki?

Zdecydowana większość respondentów potrafi wskazać 3 zabytki. Wśród wymienionych przeważają okoliczne zamki i pałace oraz budowle sakralne.

ZABYTKI W OKOLICY

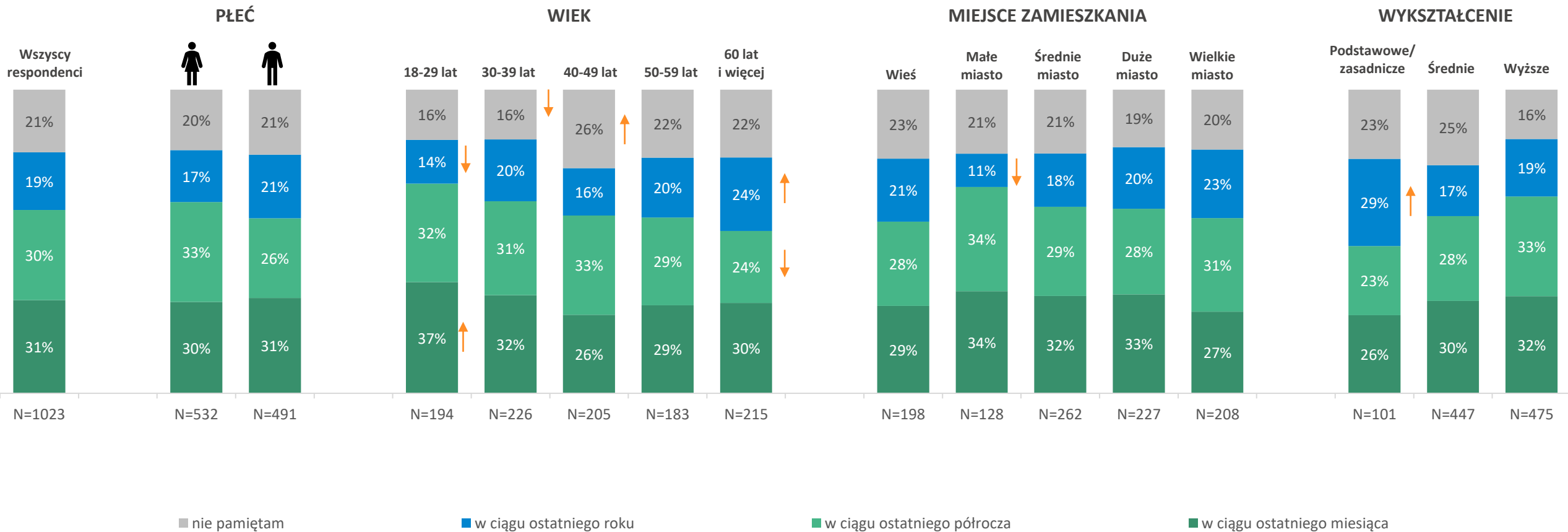
Wymień 3 zabytki w twojej okolicy.

Co trzeci badany zwiedził zabytek w swojej okolicy w ciągu ostatniego miesiąca. Przy czym częściej to dotyczyło najmłodszej grupy respondentów.

ZWIEDZANIE ZABYTKÓW W SWOJEJ OKOLICY

Kiedy ostatnio zwiedzałeś/zwiedziałaś zabytek w Twojej okolicy?

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

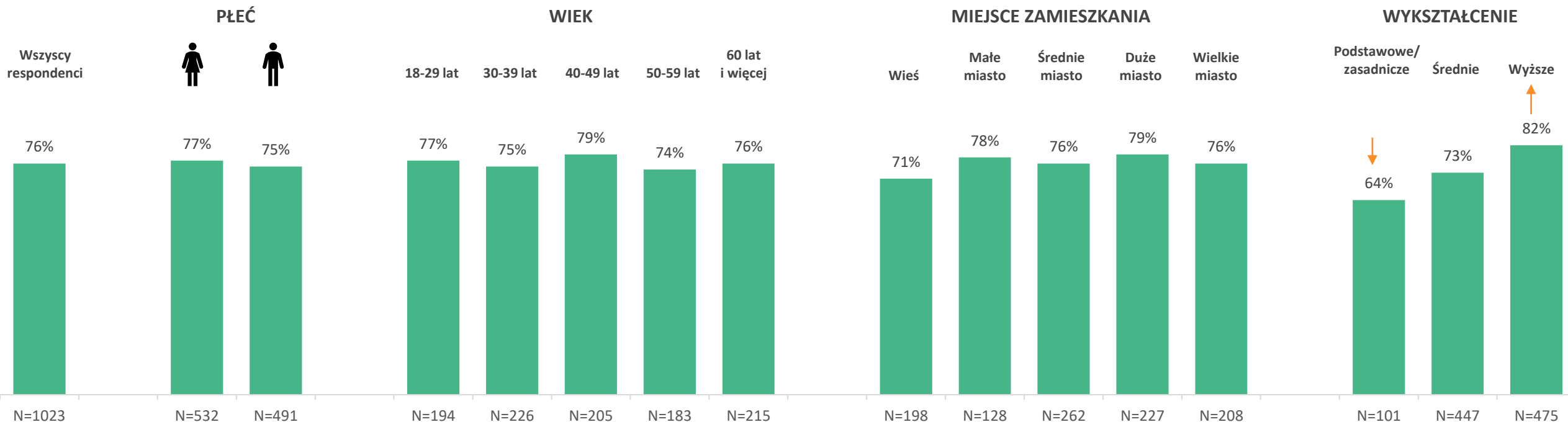
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

↑ Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

3/4 badanych zadeklarowała, że zdarzyło się im w przeszłości podróżować, aby zobaczyć określony zabytek. Podróżowanie w celu zwiedzenia zabytku skorelowane jest z wykształceniem respondenta. Im wyższe wykształcenie, tym wyższy odsetek osób podróżujących w celach „poznawczych.”

PODRÓŻOWANIE W CELACH ZOBACZENIA ZABYTKU

Czy podróżowałeś/podróżowałaś kiedyś specjalnie, aby zobaczyć jakiś zabytek?

■ TAK

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Prawie 40% osób deklaruje, że są związani z jakimś zabytkiem, przy czym częściej dotyczy to respondentów powyżej 60 roku życia.

PRZYWIĄZANIE DO ZABYTKÓW

Czy jest jakiś zabytek, z którym czujesz się szczególnie związany/a?

PŁEĆ

WIEK

MIEJSCE ZAMIESZKANIA

WYKSZTAŁCENIE

Wszyscy respondenci

18-29 lat

30-39 lat

40-49 lat

50-59 lat

60 lat i więcej

Wieś

Małe miasto

Średnie miasto

Duże miasto

Wielkie miasto

Podstawowe/
zasadnicze

Średnie

Wyższe

38%

37%

38%

37%

37%

36%

33%

44%

37%

38%

39%

36%

38%

35%

35%

40%

N=1023

N=532

N=491

N=194

N=226

N=205

N=183

N=215

N=198

N=128

N=262

N=227

N=208

N=101

N=447

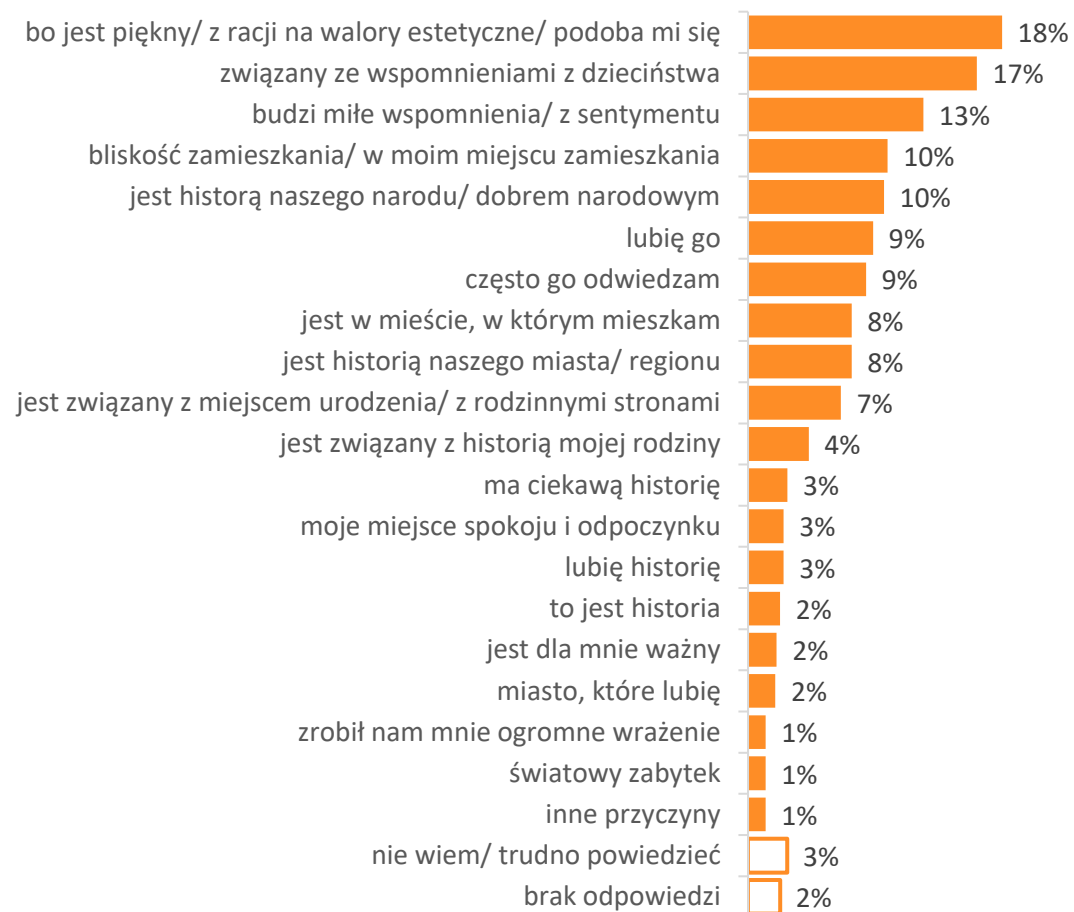
N=475

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Przywiązanie do określonego zabytku wynika przede wszystkim z jego walorów estetycznych oraz wartości sentymentalnych.

PRZYCZYNY POCZUCIA PRZYWIĄZANIA Z DANYM ZABYTKIEM

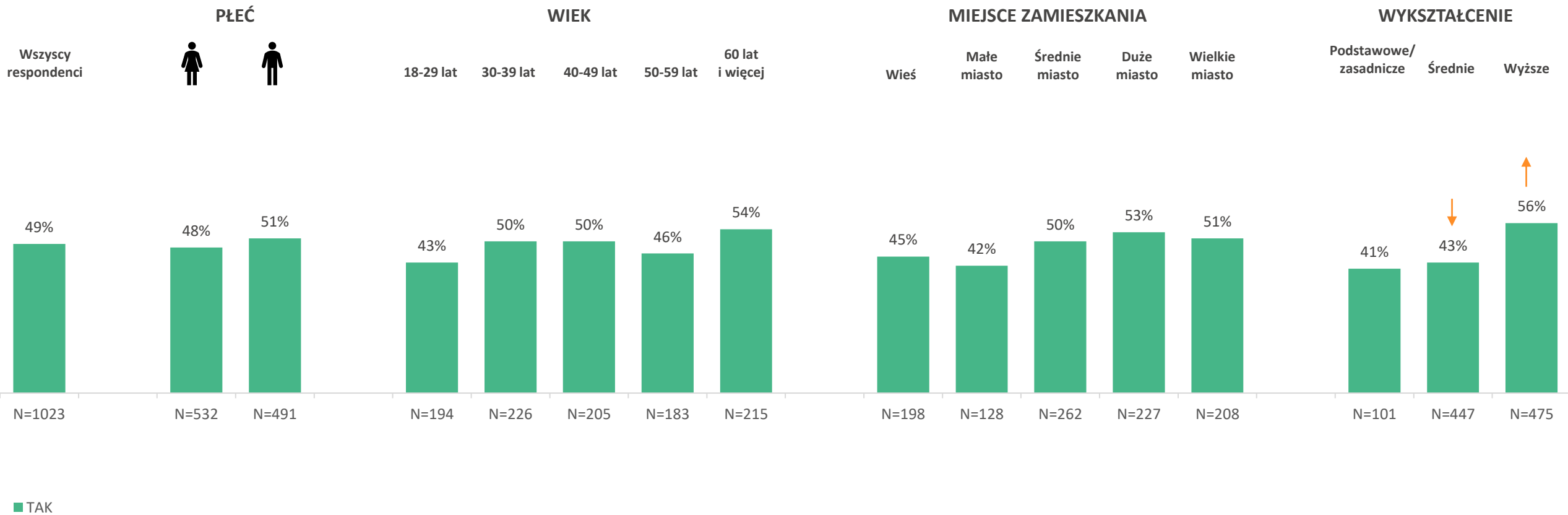
Dlaczego czujesz się związana/y właśnie z tym zabytkiem?

Prawie połowa badanych jest w stanie powiedzieć coś o zabytkach w swojej okolicy, zwłaszcza dotyczy to osób z wyższym wykształceniem.

WIEDZA NA TEMAT ZABYTEKÓW W SWOJEJ OKOLICY

Czy potrafił(a)byś opowiedzieć więcej o zabytkach w Twojej okolicy?

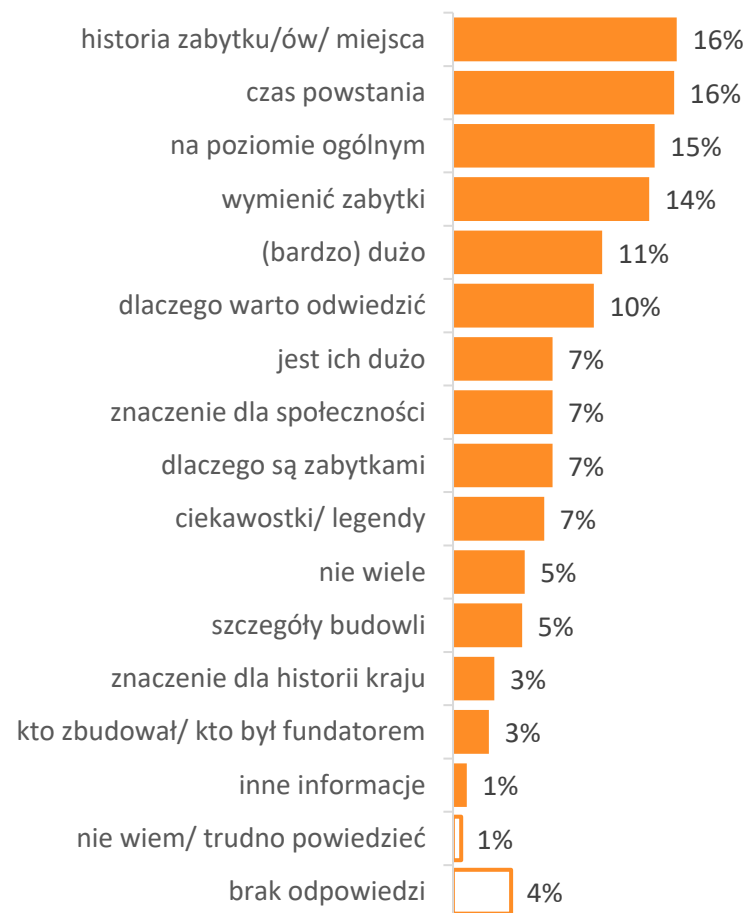

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Badani, którzy zadeklarowali, że są w stanie powiedzieć coś na temat zabytków w swojej okolicy oprócz tego, że potrafili je wymienić, potrafią opowiedzieć o historii budowli/ miejsca oraz podać czas powstania.

POZIOM WIEDZY NA TEMAT ZABYTEKÓW W SWOJEJ OKOLICY

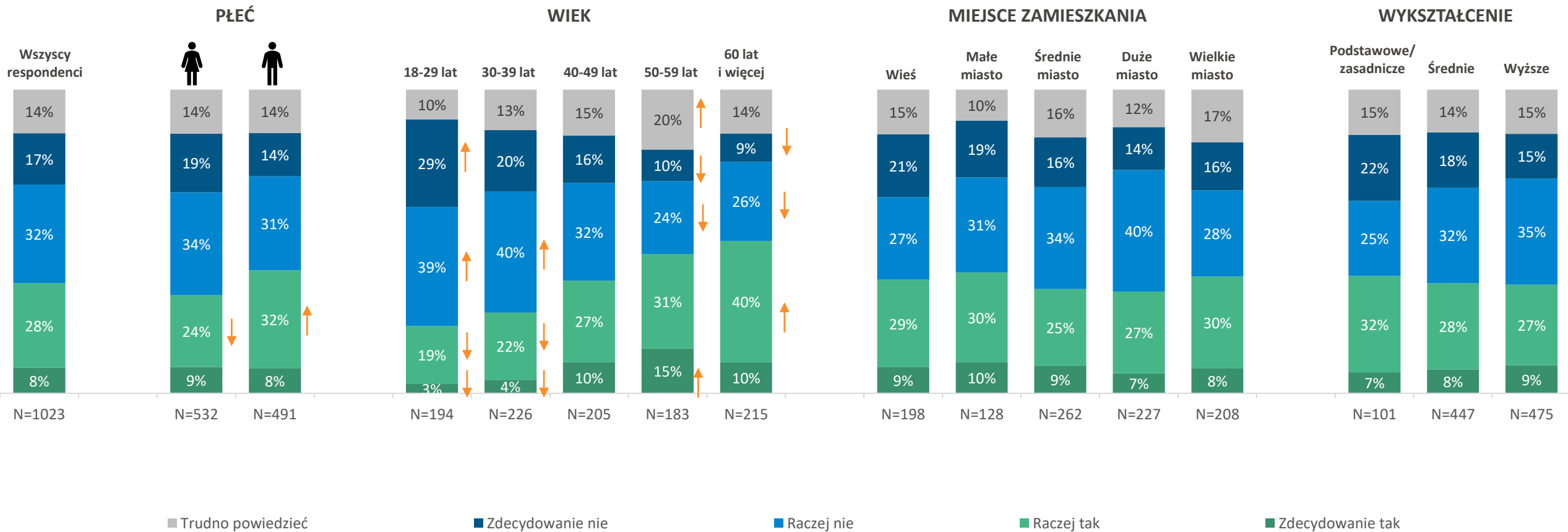
Co jesteś w stanie opowiedzieć o zabytkach w swojej okolicy?

Prawie 40% badanych czuje się współwłaścicielem zabytków. Poczucie współwłasności zabytków rośnie wraz z wiekiem respondentów.

POCZUCIE WSPÓŁWŁASNOŚCI ZABYTEKÓW

Czy czujesz się współwłaścicielem zabytków?

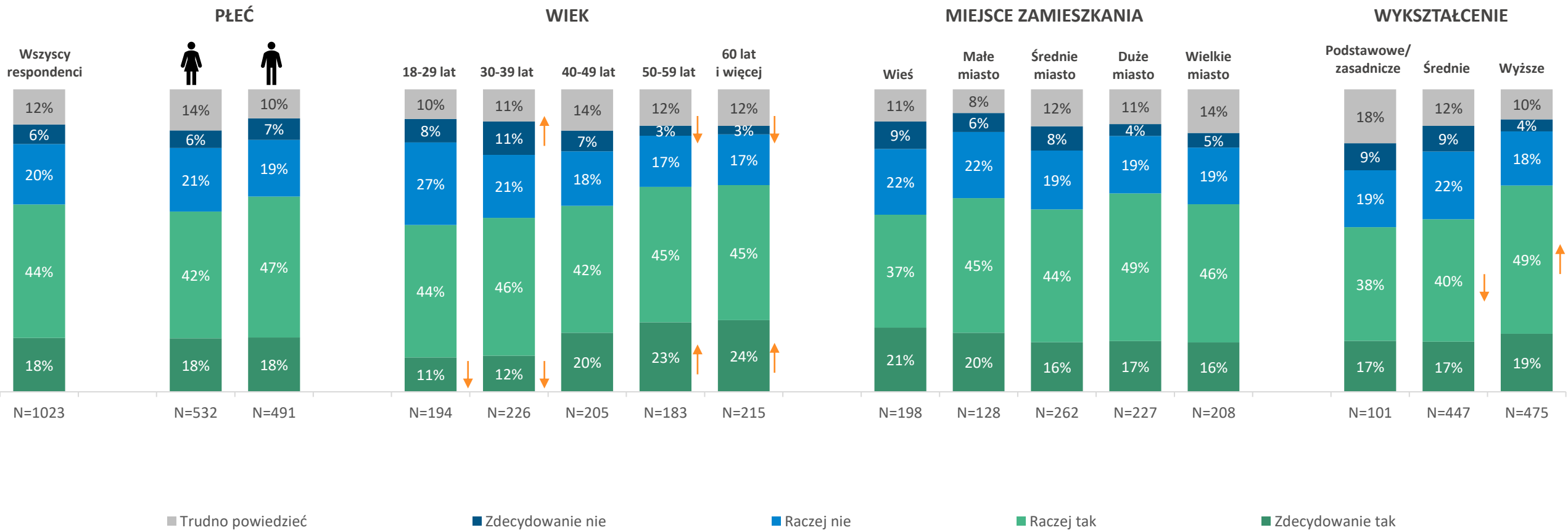

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).
Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

Nieco ponad 60% respondentów deklaruje, że czują się odpowiedzialni za zabytki, przy czym to poczucie wzrasta wraz z wiekiem badanych. Poza tym najwyższe przywiązanie do zabytków dotyczy osób z wyższym wykształceniem.

POCZUCIE ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA ZABYTKI

Czy czujesz się odpowiedzialna za zabytki?

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

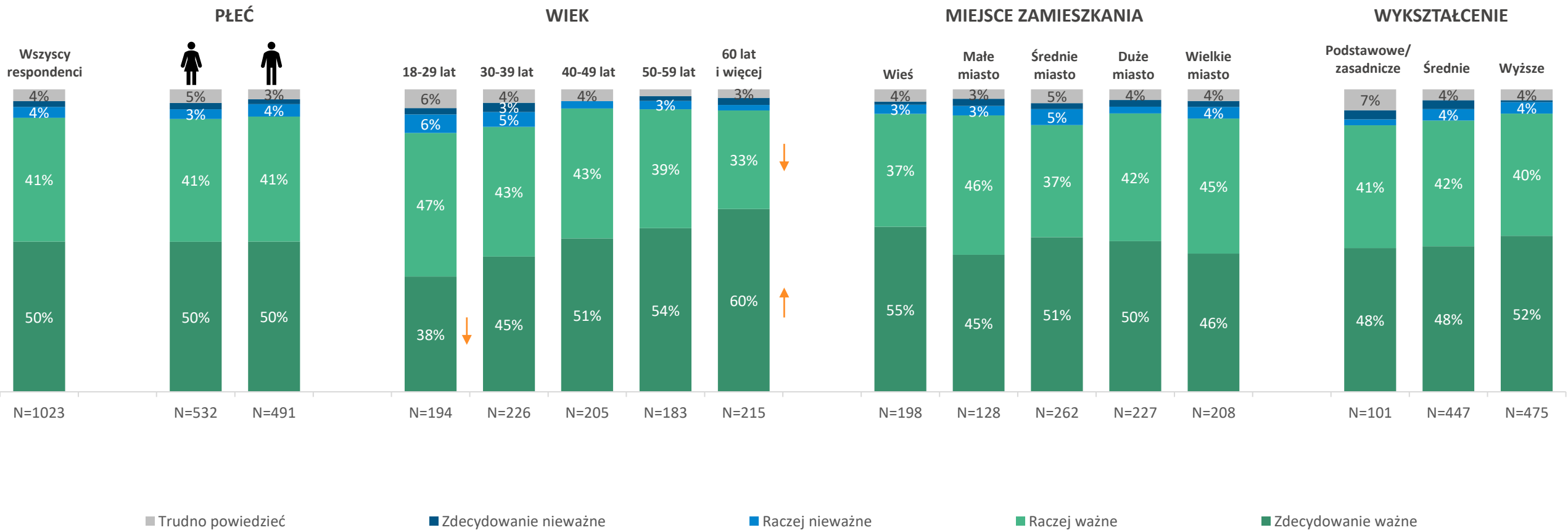
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

Dla zdecydowanej większości zabytki są czymś istotnym. Warto zauważyć, że wraz z wiekiem wzrasta waga zabytków. Im starsza grupa wiekowa, tym wyższy odsetek odpowiedzi *zdecydowanie ważne*.

ISTOTNOŚĆ ZABYTKÓW

Czy zabytki są dla Ciebie ważne?

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

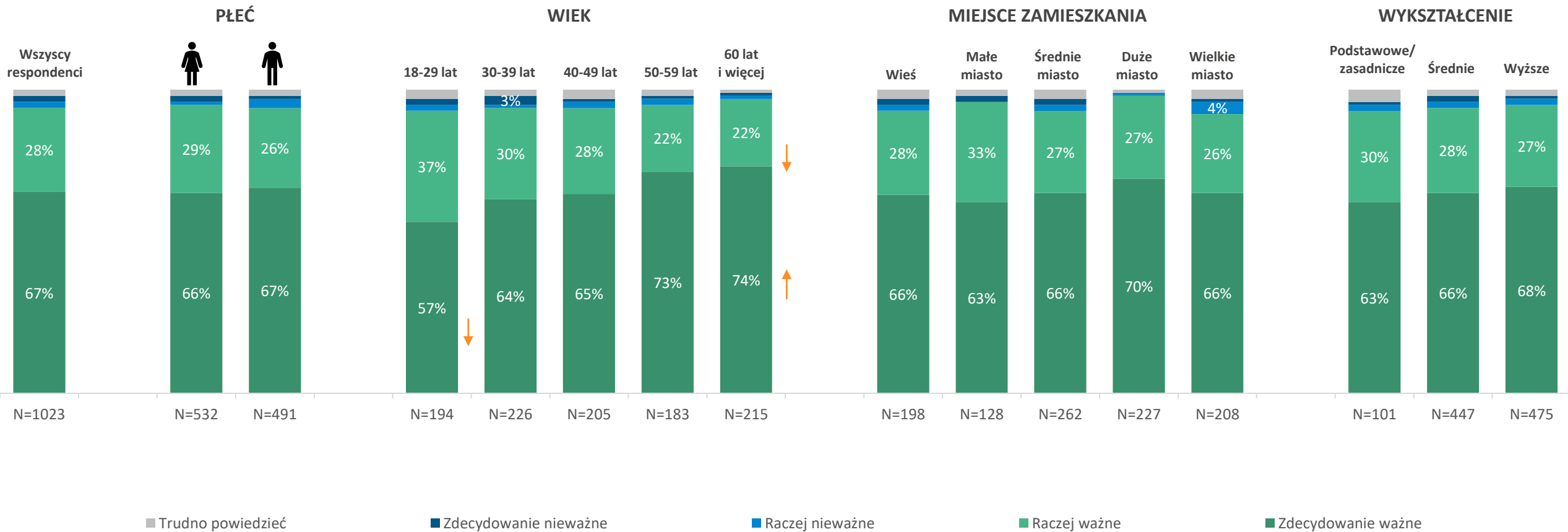
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

Dla zdecydowanej większości ochrona zabytków jest czymś ważnym. Warto zauważyć, że im starsi respondenci, tym istotność ochrony zabytków jest wyższa.

ISTOTNOŚĆ OCHRONY ZABYTKÓW

Czy uważasz, że ochrona zabytków jest ważna?

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

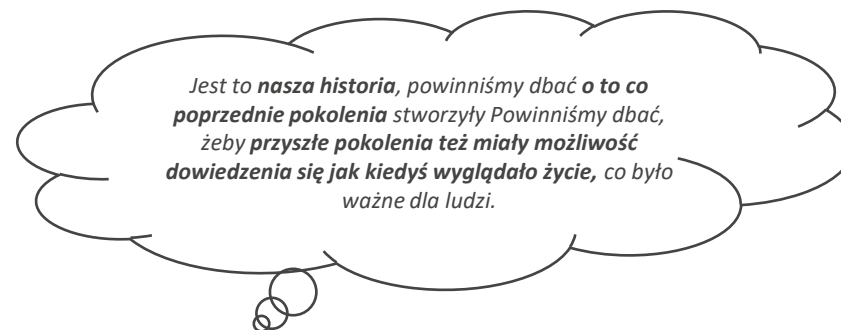
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

↑ ↓ Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

Ochrona zabytków jest istotna z racji na dziedzictwo dla przyszłych pokoleń, w ten sposób chronimy naszą historię i tradycję. Według badanych zabytki stanowią spuściznę/ dziedzictwo przeszłych pokoleń, o którą powinniśmy dbać, aby zachować je dla potomnych.

POWODY DLA KTÓRYCH OCHRONA ZABYTEKÓW JEST WAŻNA

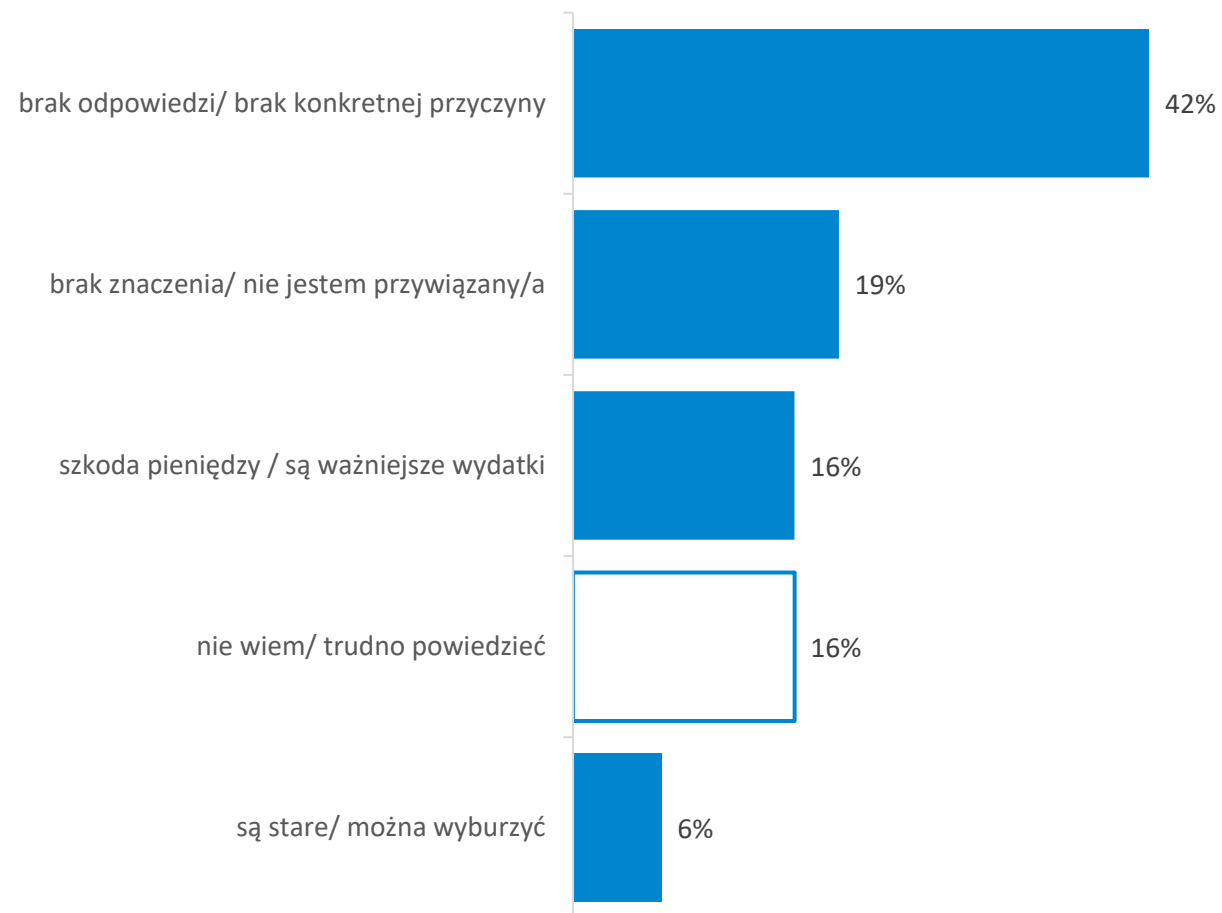
Dlaczego uważasz, że ochrona zabytków *jest ważna*?

Pojedyncze odpowiedzi osób, które zadeklarowały, że ochrona zabytków dla nich jest nieistotna, dotyczyły kosztów utrzymania zabytków i braku poczucia przywiązania do nich.

POWODY DLA KTÓRYCH OCHRONA ZABYTEKÓW NIE JEST WAŻNA

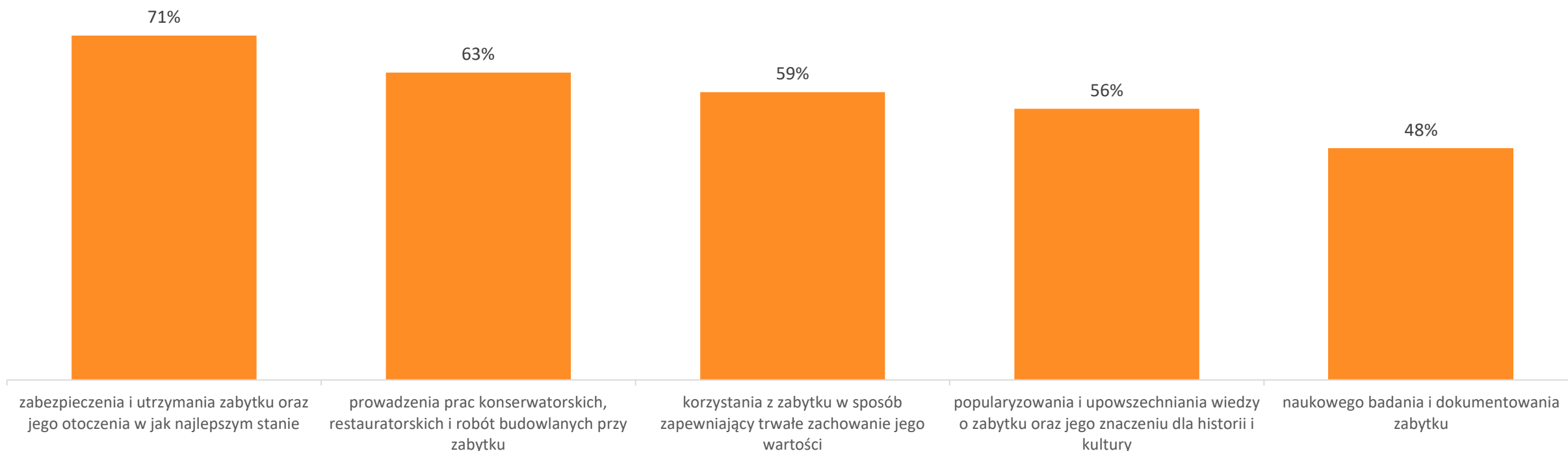
*Dlaczego uważasz, że ochrona zabytków **nie jest ważna**?*

Dla badanych opieka nad zabytkiem przede wszystkim polega na zapewnieniu warunków do zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie.

OPIEKA NAD ZABYTKIEM

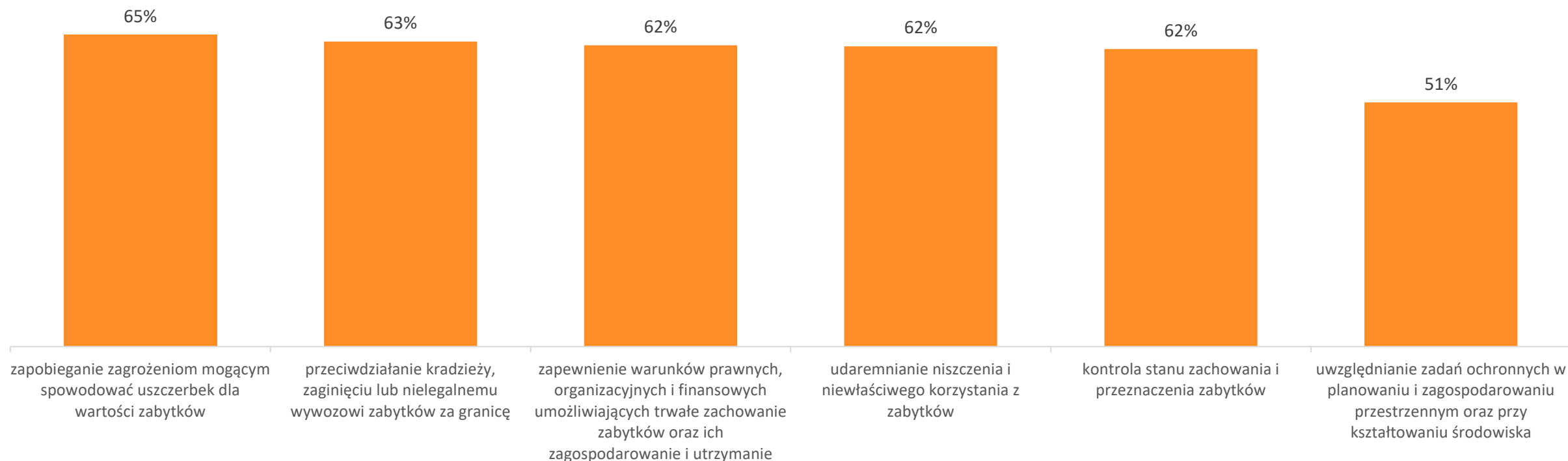
Dokończ zdanie: "Opieka nad zabytkiem polega na zapewnieniu warunków do..."

Respondenci zaznaczali podane formy ochrony zabytków na podobnym poziomie, z wyjątkiem ochrony zabytków w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

FORMY OCHRONY ZABYTEKÓW

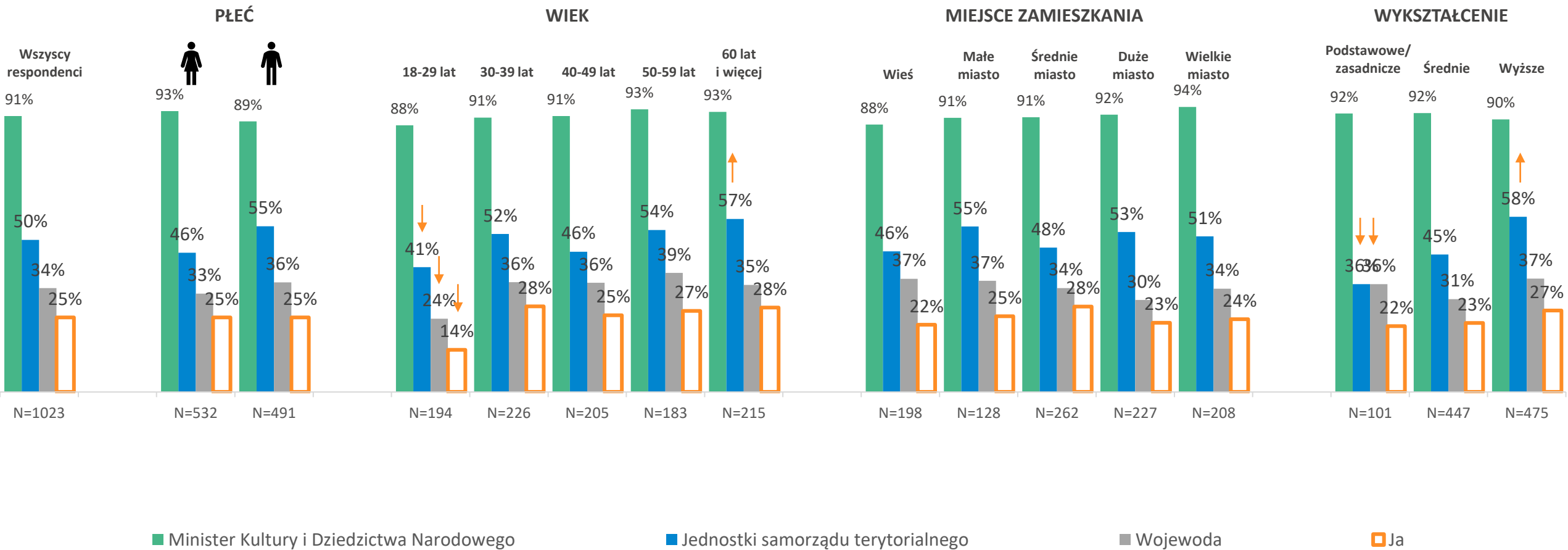
Czy według Ciebie formą ochrony zabytków jest...

Według badanych za ochronę zabytków przede wszystkim odpowiedzialny jest Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Co czwarta osoba wskazywała siebie jako osobę, która jest odpowiedzialna za zabytki, przy czym w mniejszym stopniu to przeświadczenie dotyczyło osób młodszych.

OSOBY ODPOWIEDZIALNE ZA OCHRONĘ ZABYTEKÓW

Kto w Polsce odpowiedzialny jest za ochronę zabytków?

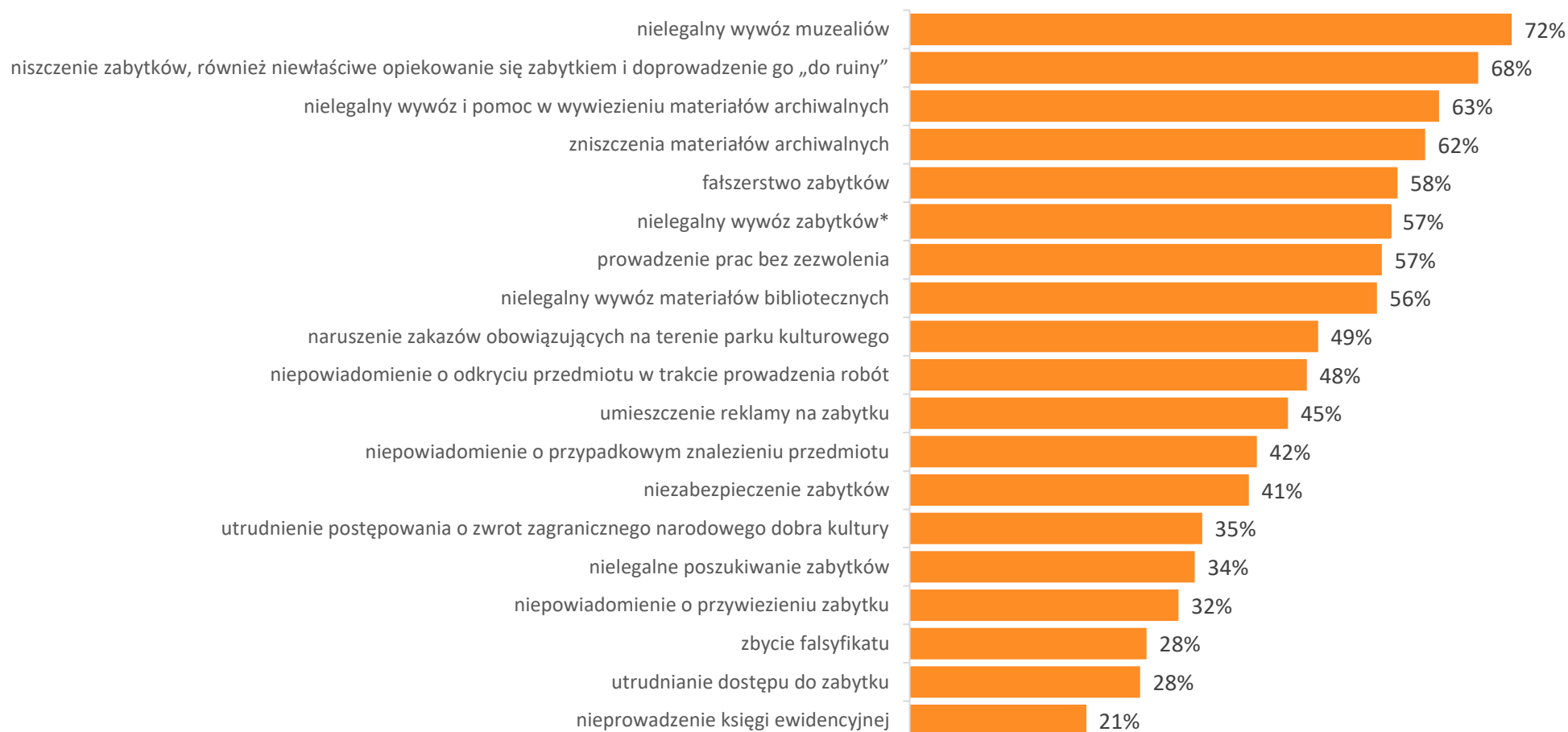

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Badani wśród przestępstw najczęściej wymieniali nielegalny wywóz muzealiów oraz niszczenie zabytków/ doprowadzenie ich „do ruiny”.

ZACHOWANIA BĘDĄCE PRZESTĘPSTWEM LUB WYKROCZENIEM WOBEC ZABYTKU

Które z poniższych zachowań jest przestępstwem lub wykroczeniem wobec zabytku?

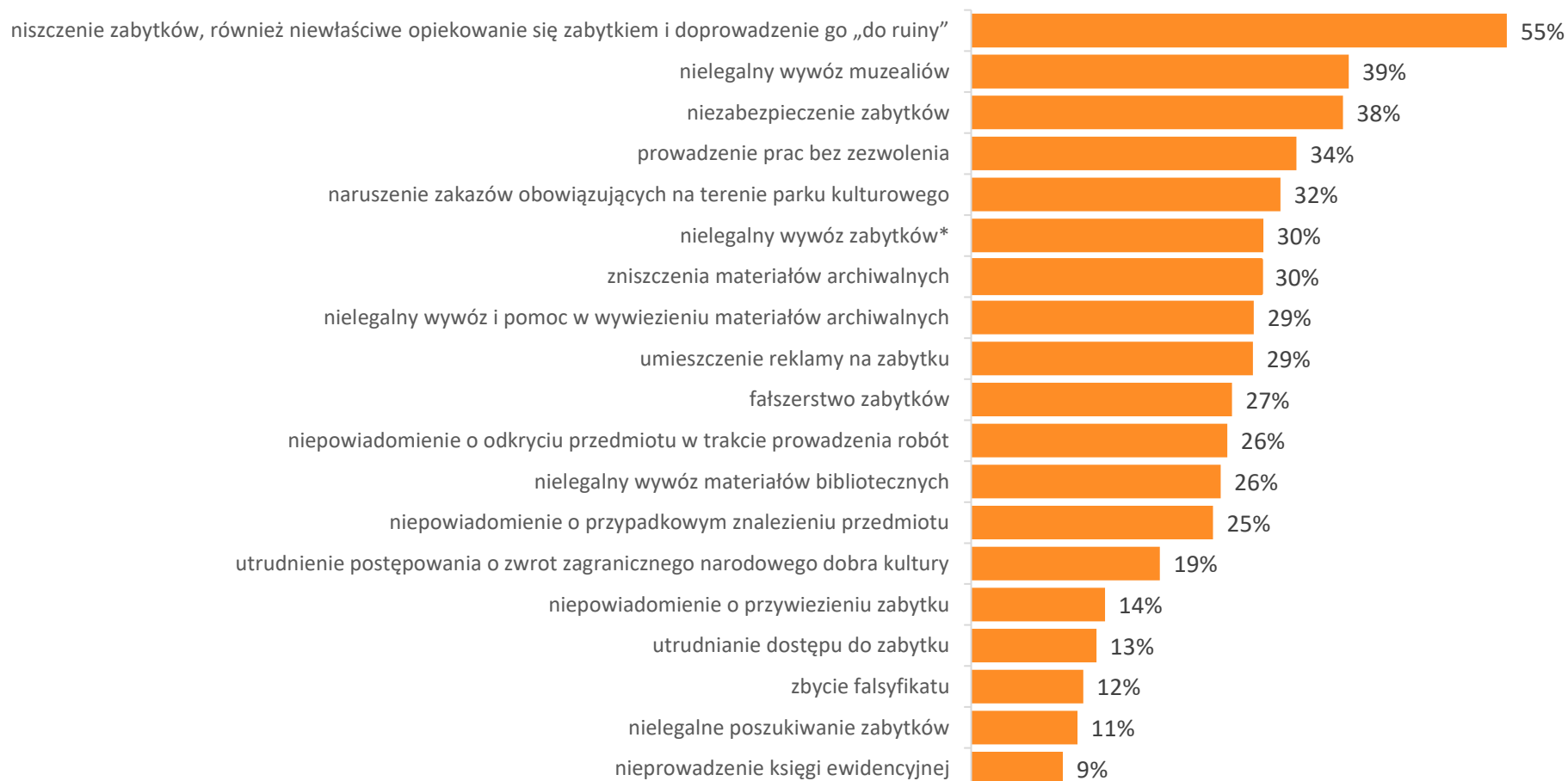

*również w sytuacji, w której sprawca nie zdaje sobie sprawy z tego, że wywożony przez niego przedmiot jest zabytkiem

Według badanych najczęstszym przestępstwem w Polsce jest niszczenie zabytków, doprowadzenie ich „do ruiny”.

**NAJCZĘSTSZE PRZESTĘPSTWA/ WYKROCZENIA PRZECIW
ZABYTKOM W POLSCE**

Z jakim zjawiskiem związanym z przestępstwem lub wykroczeniem przeciwko zabytkowi w Polsce mamy najczęściej do czynienia?

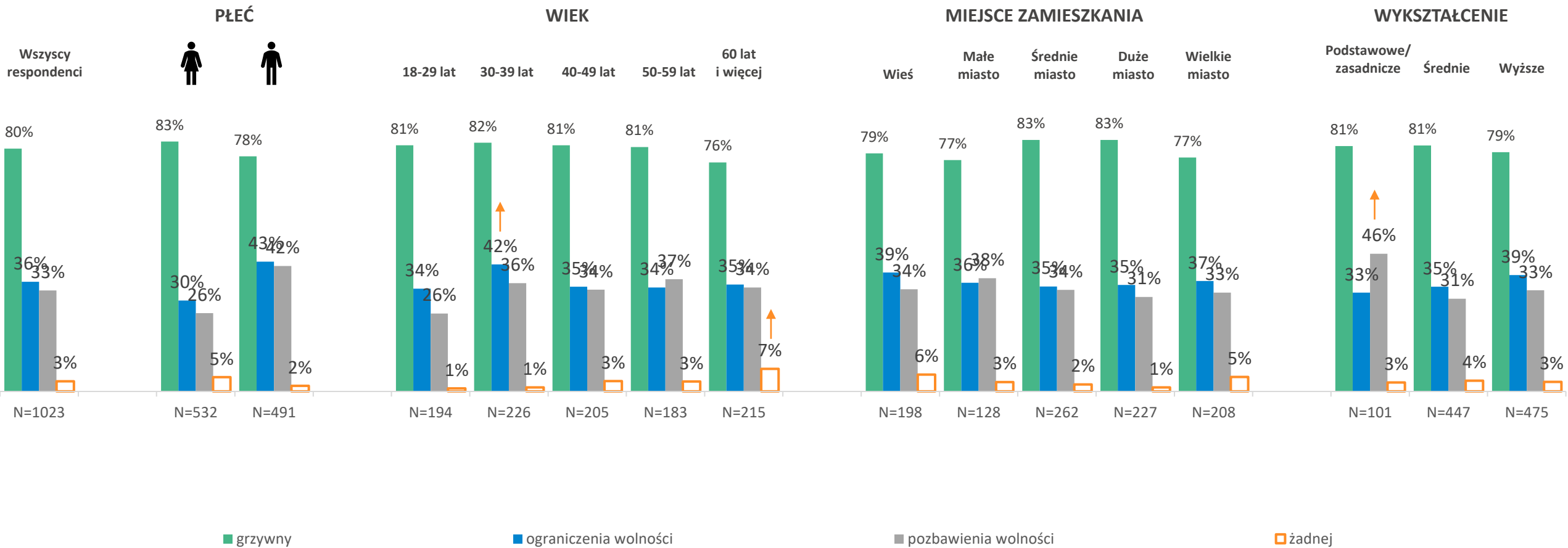

*również w sytuacji, w której sprawca nie zdaje sobie sprawy z tego, że wywożony przez niego przedmiot jest zabytkiem

Zdecydowana większość badanych uważa, że za niszczenie zabytków sprawca podlega karze grzywny. Warto zauważyć, że najwyższy odsetek osób deklarujących, że nie ma żadnej kary za niszczenie zabytków odnotowano wśród najstarszych osób.

KARA ZA NISZCZENIE ZABYTKÓW

Jakiej karze podlega niszczenie zabytków?

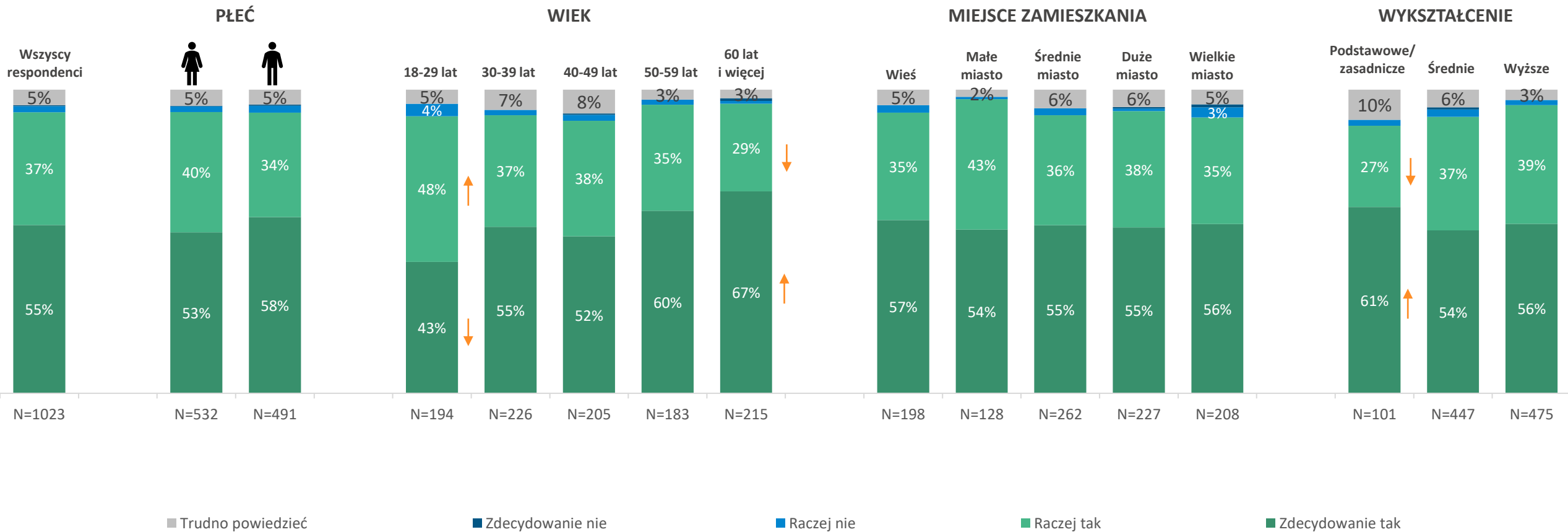
↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Większość badanych opowiada się za karaniem przestępstw przeciw zabytkom. Przy czym odsetek zdecydowanych zwolenników karania rośnie wraz z wiekiem respondentów i częściej dotyczy osób z podstawowym/ zasadniczym wykształceniem.

PRZEŚWIADCZENIE O KARANIU PRZESTĘPSTW PRZECIW ZABYTKOWM

Czy uważasz, że przestępstwa przeciw zabytkom powinny być karane?

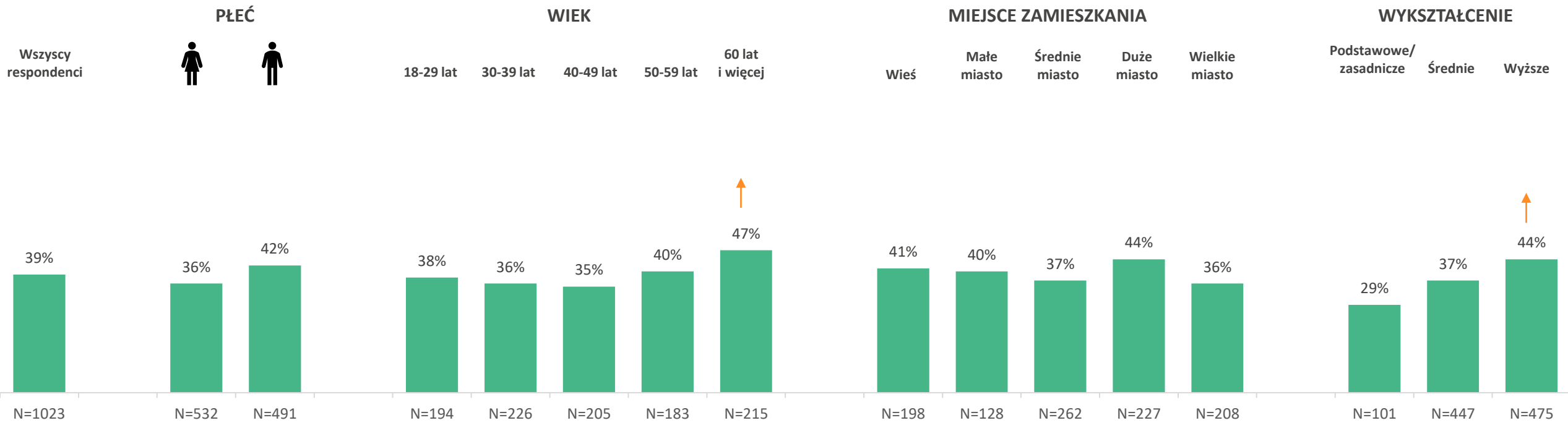

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).
↑ Odpowiedzi <3% nie są pokazane numerycznie.

2/5 badanych deklaruje, że wie w jaki sposób zareagować na przestępstwo wobec zabytku, przy czym częściej są to osoby starsze w wieku co najmniej 60 lat oraz z wyższym wykształceniem.

ŚWIADOMOŚĆ REAKCJI

Czy wiesz jak można zareagować na przestępstwo wobec zabytku?

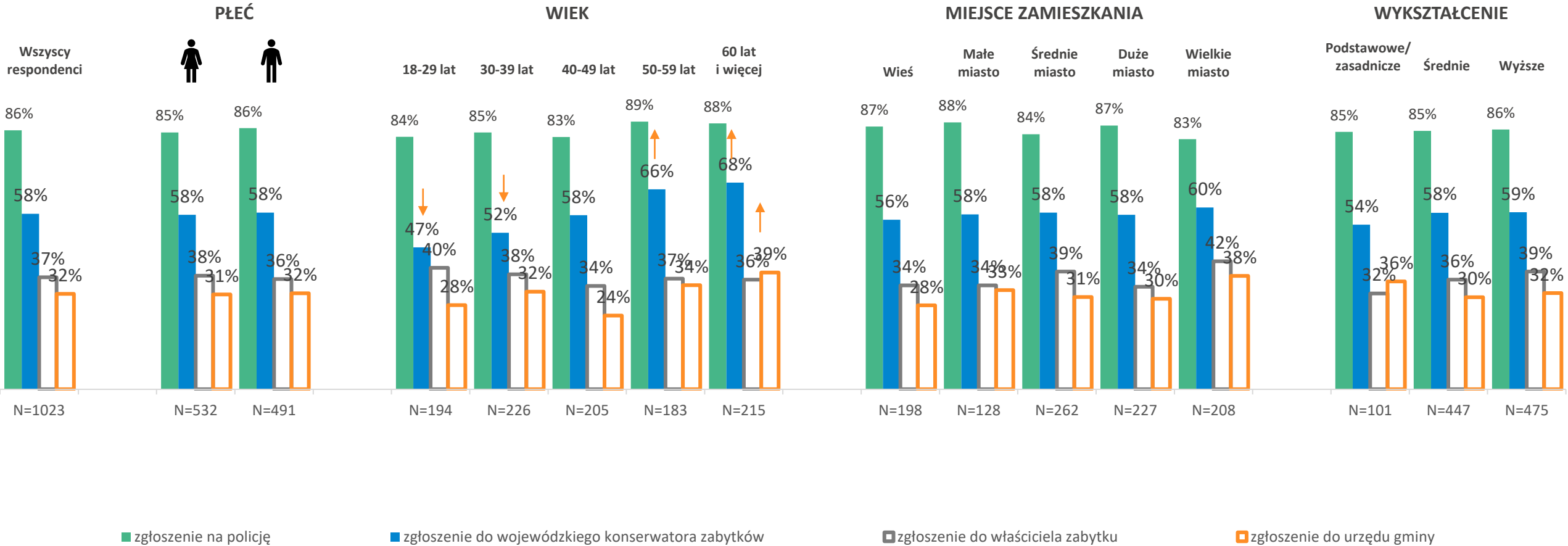
TAK

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).
↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Według zdecydowanej większości badanych reakcją na przestępstwo wobec zabytku może być zgłoszenie na policję. Drugą reakcją jest zgłoszenie do konserwatora zabytków. Można powiedzieć, że świadomość zgłoszenia do konserwatora zabytków rośnie wraz z wiekiem respondentów.

DZIAŁANIA BĄDĄCE REAKCJĄ NA PRZESTĘPSTWO WOBEC ZABYTKU

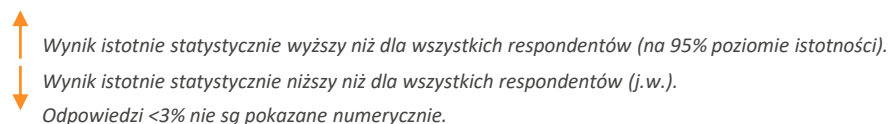
Które z poniższych działań mogą być reakcją na przestępstwo wobec zabytku?

↑ Wynik istotnie statystycznie wyższy niż dla wszystkich respondentów (na 95% poziomie istotności).

↓ Wynik istotnie statystycznie niższy niż dla wszystkich respondentów (j.w.).

Czy wiesz jak możesz przeciwdziałać przestępstwom wobec zabytków?

DZIĘKUJEMY

Warszawa / listopad 2020

Zabytki TO TWOJE
DZIEDZICTWO
nie pozwól niszczyć
reaguj

Narodowy
Instytut
Dziedzictwa

Spotlight[®]
research rzucamy nowe światło